

Ishod je knjiga koja jest vrijedan prilog povijesti bačkih Hrvata u cjelini, ali ne i odgovor na sva relevantna pitanja. Zapravo, neka pitanja još nisu ni otkrivena, a kamoli formulirana, a upravo je to važnije od davanja samog odgovora. Odgovor na asimilatorske nasrtaje, koje bački Hrvati trpe od uvođenja posebne „bunjevačke nacije“ – socijalno-psihološkog fenomena karakterističnog za ksenofobna okruženja koja ne prihvaćaju razlike i zahtijevaju od pojedinca ne samo modifikacije, nego i potpuno priklanjanje idealima „odabrane većine“ – nije odgovaranje na sofistička pitanja, nego preformuliranje istih u prava, autentična pitanja, koja se tiču identiteta i kulture bačkih Hrvata.

Vladimir Nimčević

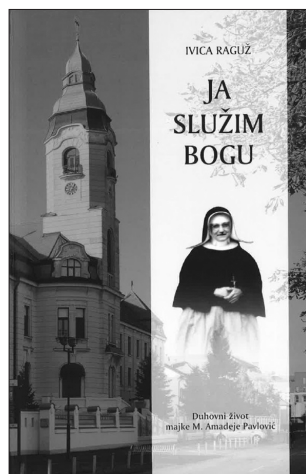
Ivica Raguž, *Ja služim Bogu. Duhovni život majke M. Amadeje Pavlović*, Milosrdne sestre sv. Križa, Đakovo, 2021., 242 str.

Družba Milosrdnih sestara sv. Križa, čije je središte u Đakovu, u godini obilježavanja 50. obljetnice preminuća negdašnje poglavarice ovih redovnica zajednice, rođene Petrovaradinke s. M. Amadeje (Karoline) Pavlović (1895. – 1971.), organizirala je veliki broj molitveno-liturgijskih, ali i komemorativnih, publicističkih i stvaralačkih pothvata i projekata. Njihov je cilj je prikazati (ne samo) vjerničkom puku ono što je iz života ove redovnice ostalo skriveno za javnost, pa i za brojne katoličke vjernike. U još većoj mjeri isto je ostalo skriveno i za njezin rodni kraj.

Jedan od ovih pothvata je objavljiva-nje knjige *Ja služim Bogu. Duhovni život majke M. Amadeje Pavlović*. Autor, prof. dr. Ivica Raguž, dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu i vrsni pisac, kolumnist, i urednik teoloških časopisa, nastavio je djelo povjesničara, koji su već ranije obrađivali pisane tragove koje je Amadeja Pavlović ostavila (primjerice Ivana Armande), uranjajući pogledom teologa u duh predanja izazovima s kojima se ova redovnica suočavala. Oni su, očito, počeli još u Srijemu (djelomice i južnoj Bačkoj) za vrijeme njezina školovanja i rada u civilnom staležu, ali su do posebne složenosti došli tek kada je ušla u uže vodstvo Provincije, 1937., a napose su bili izraženi u razdoblju kada je bila poglavarica ove redovničke družbe (1943. – 1955.).

Raguž piše, u 13 poglavlja, o Amadejinu životu, duhovnoj oporuci, „poljupcu i Kristovoj taktici“, katedri bolesti, molitvi i crvenim koljenima, euharistijskom klanjanju, šutnji, poslušnostima i poglavarima, nedjeljnoj audijenciji i radu, s. Amadeji među svecima, s. Amadeji, Solovjevu, Dostojevskom i teologiji, s. Amadeji i radosti. On čitateljima donosi ne samo uvid u duhovnu dinamiku vjernice i redovnice, nego pruža i dragocjene teološke uvide u značajke njezina društvenog angažmana, koji nije bio mali. Značaj takvoga angažmana je iznimno velik budući da većina redovnica, sukladno karizmi i pravilima redovničkoga života, tijekom velikog dijela života ostaju za društvenu javnost i ostale okvire javnoga djelovanja skrivene. Poznato je da je s. Amadeja održavala, u poratnim godinama (od 1951.

do 1955.), korespondenciju sa zagrebačkim kardinalom Alojzijem Stepincom u vremenu nakon izricanja presude, ali i episkopom vikarom patrijarha srpskog Varnavom Nastićem. Obojicu dvije najveće kršćanske zajednice na prostorima gdje su živjele sestre sv. Križa štiju kao svece. Obojica su u jugoslavenskim anti-kršćanskim vremenima nakon Drugoga svjetskog rata bila progonjena, i obojicu povezuje genijalna s. Amadeja, „preteča ekumenizma“, kako veli autor. Da nije bilo otvorenosti s. Amadeje, koja je izvirala iz njezinog kršćanskog nadahnuća, ne bismo danas znali za riječi episkopa Varnave koji Stepinca naziva „junakom obrane Crkve“: „Hoću da Vam kažem, da se zajedno s vama radujem slobodi Vašeg Velikog Nadbiskupa, koji je junački i muški branio bedeme svoje Crkve“, kaže Nastić u pismu Amadeji 8. prosinca 1951. godine. To pismo, smatra autor, početak je ekumenskog prijateljevanja dvaju istinskih kršćana. „Gotovo nevjerojatno zvuči da netom nakon Drugog svjetskog rata, u kojem su počinjeni teški zločini od strane Hrvata i Srba, da te dvije duše, episkop Varnava i majka M. Amadeja s takvom mirnoćom i lakoćom otvaraju svoje duše, u kojima nema ni zrnca politizacije, međusobnih optužbi, osude nacista, komunista ili ne znam već kojih neprijatelja“, gotovo da se čudi autor. Iznenađenje što ovakav materijal, koji nadilazi povijesnu literaturu, nije bio dovoljno promoviran četrdeset godina kasnije, ili je možda u tom periodu ostao zatomljen, bi moralo sada, u našem izazovnom vremenu prijeći u odlučnost da ovakvi gorostasi kršćanske vjere iziđu iz sjena crkvenih arhiva i interesnih skupina u kršćanskim crkvenim struk-

turama. Raguž je tome sasvim sigurno, vještijim sagledavanjem značaja ove korespondencije, značajno doprinio.

Ova knjiga je, dakle, praktički ekumenski vodič za naše doba. Početke ekumenizma na ovim prostorima, bez medijske pompe, prije otvorenja II. Vatikanskog koncila (ne bez refleksija na djelovanje Strossmayera), ostvarili su jedna redovnica Hrvatica podrijetlom iz Srijema i jedan srpski pravoslavni episkop. Tako je Amadeja, svojom žrtvom za djevojku Židovku Zdenku Bienstock koju je spasila od sigurne smrti krijući je u samostanu (i na osnovi čega joj je dodijeljeno priznanje Države Izrael „Pravednik među narodima“ 2009. godine) i jasnim riječima i djelima za sjedinjenje Crkve, postala uzor i za suvremenost djelovanja ovdašnjih crkvenih zajednica. Čak i oni koji nisu vjernici razumjet će riječi iz predgovora knjige, koji je napisala sadašnja poglavarica ove družbe s. Valerija Široki, a koje je dr. Raguž potvrdio: „Na nama je sada da počnemo širiti glas o njoj i moliti Gospodina da nam po njezinom zagovoru udijeli potrebne milosti

te da ju što prije mogne javno slaviti“. Njezine sestre i mnogi drugi povezani djelovanjem Milosrdnih sestara sv. Križa je, uostalom, već smatraju svetom.

Ova knjiga je svojevrsni test i naše kršćanske savjesti i savjesti cijele hrvatske zajednice u Vojvodini. Amadejine su sestre učinile nekoliko uspješne geste kojima su htjele uključiti nas u jubilarnu godinu ove redovnice. U crkvi sv. Roka u Petrovaradinu u kojoj je krštena, sestri Amadeji postavljena je spomen-ploča 5. rujna 2021. godine, a Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku i Hrvatska provincija Milosrdnih sestara sv. Križa 27. studenoga 2021. organizirali su znanstveni simpozij na temu „*Mulier fortis*: Život i djelo majke M. Amadeje Pavlović“, gdje su svoja izlaganja glede petrovaradinskih aspekata Amadejina života imali i povjesničari iz ovdašnje hrvatske zajednice. Hvale bi bila vrijedna gesta koja se počela spominjati sredinom tekuće 2022. godine, a koju je inicirao upravitelj Zaklade „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“ iz Petrovaradina Darko Polić, da se prostor u ispred ulaza u portu „njezine“ crkve sv. Roka u Novom Majuru imenuje Platoon sestre Amadeje Pavlović.

Uz poznate probleme s distribucijom katoličkih tiskovina u Vojvodini, za nadati se je da će knjiga, koja se može dobiti kod sestara u njihovu samostanu u Srijemskoj Mitrovici, naći put i do župa, te imati predstavljanje i u rodnom kraju s. Amadeje. Od kritične bi važnosti bila i ta gesta, budući da bi se tada lakše moglo doći do čitatelja, a zajednica njezina zavičaja počela ohrabrivati da o s. Amadeji jasnije govori.

Marko Tucakov

Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine, (ur. Milana Černelić (glavna urednica), Katarina Čeliković, Jadranka Grbić Jakopović, Tihana Rubić, Tomislav Žigmanov), Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF Press i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Zagreb – Subotica, 2020., 449 str.

Ne od danas, znanstvene, stručne i publicističke publikacije te broj napisa objavljenih u periodici koji imaju za temu neki aspekt društvenog života u povijesti ili sadašnjosti Hrvata u dijelu Srijema koji se nalazi na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u Republici Srbiji nisu česte. Jedan od ključnih razloga takvoga, recimo otvoreno, nepovoljnoga stanja jest to što srijemski Hrvati, kao uostalom Hrvati i u drugim dvjema vojvođanskim regijama – u Bačkoj i Banatu, dugo vremena nisu imali primjeren institucionalni okvir za znanstvenu autorecepciju, napose za vrijeme socijalističkog društvenog uređenja, a nakon što se isti počeo uspostavljati u njih je manjkalo kadrovskih potencijala, što je za posljedicu imao onda, među ostalim, i manji broj znanstvenih i stručnih radnji na teme srijemskih Hrvata. Dodatno je isto otežalo i nasilno protjerivanje velikog broja Hrvata iz Srijema u prvoj polovini 1990-ih godina i njihova nastojanja za integraciju u novim odredištima, pronađenih u većini u Republici Hrvatskoj. Spomenutih su i povijesnih i strukturalnih slabosti svjesni i vodeći ljudi koji kreiraju kulturne politike u području znanosti među Hrvatima u Vojvodini, prije svega se tu misli na djelatnike i suradnike Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, te svojim djelova-